

УДК 342.951

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v2.2025.19>**Т. О. Рекуненко**

кандидат юридичних наук, доцент,

начальник відділу забезпечення якості освіти

Харківського національного університету внутрішніх справ

orcid.org/0000-0001-7668-0581

АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ В ГАЛУЗІ ФІНАНСІВ

У статті проведено дослідження надання адміністративних послуг у галузі фінансів як ключового елементу публічного адміністрування в умовах трансформації економіки та розвитку цифрового суспільства. Автор розглядає сутність і зміст поняття «адміністративна послуга», її ознаки, класифікацію та особливості реалізації в межах забезпечення фінансової безпеки України. Підкреслюється значення таких послуг для забезпечення відкритості, ефективності та підзвітності органів публічної влади у сфері управління фінансами.

Окрема увага приділяється аналізу законодавчого забезпечення надання адміністративних послуг у галузі фінансів, зокрема діяльності органів Державної податкової служби, Державної казначейської служби, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку та інших суб'єктів, уповноважених на надання таких послуг. Виявлено основні проблеми, що стримують розвиток цієї сфери, серед яких: складність процедур, дублювання функцій, низький рівень цифровізації, нерівномірність доступу до послуг, а також недостатній рівень правової обізнаності отримувачів послуг.

У межах дослідження запропоновано низку рекомендацій щодо вдосконалення механізмів надання адміністративних послуг у галузі фінансів: розвиток електронного врядування, створення єдиного цифрового середовища для надання послуг, спрощення процедур, автоматизація процесів та запровадження ефективного контролю за якістю обслуговування. Наголошено на необхідності системного підходу до реформи адміністративних послуг у галузі фінансів з метою забезпечення фінансової безпеки в умовах воєнного стану, підвищення довіри до державних інституцій та стимулювання сталого фінансово-економічного розвитку.

Ключові слова: адміністративні послуги, призначення, галузь, фінанси, безпека, класифікація, публічне управління, цифровізація, регулювання.

Rekunenko T. O. ADMINISTRATIVE SERVICES IN THE FINANCIAL SECTOR

The article explores the provision of administrative services in the financial sector as a key component of public administration in the context of economic transformation and the development of the digital society. The author examines the essence and content of the concept of "administrative service," its characteristics, classification, and specific features of implementation within the framework of ensuring Ukraine's financial security. The significance of such services in promoting transparency, efficiency, and accountability of public authorities in financial governance is emphasized.

Particular attention is devoted to the analysis of the legislative framework governing the provision of administrative services in the financial sector, especially the activities of the State Tax Service, the State Treasury Service, the National Securities and Stock Market Commission, and other authorized institutions. The article identifies key issues impeding the development of this area, including procedural complexity, duplication of functions, low levels of digitalization, unequal access to services, and insufficient legal awareness among recipients.

Within the scope of the study, a number of recommendations are proposed to improve the mechanisms for providing administrative services in the financial sector: the development of e-governance, the creation of a unified digital environment for service delivery, simplification of procedures, process automation, and the implementation of effective quality control systems. The article underscores the need for a systematic approach to reforming administrative services in the financial sector to ensure financial security under martial law, increase public trust in government institutions, and promote sustainable financial and economic development.

Key words: administrative services, function, sector, finance, security, classification, public administration, digitalization, regulation.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток галузі фінансів в Україні потребує вдосконалення адміністративних послуг, що надаються органами державної влади та місцевого самоврядування. Адміністративні послуги в галузі фінансів мають важливе значення для забезпечення ефективного функціонування ринкової економіки, адже вони не лише полегшують доступ до фінансових ресурсів для громадян та підприємств, установ та організацій, але й сприяють підвищенню рівня довіри до органів державної влади. Проте існуючі адміністративні процедури часто характеризуються надмірною бюрократією, відсутністю прозорості

та неефективним управлінням, що в свою чергу ускладнює доступ до фінансових послуг і створює перешкоди, зокрема, для розвитку підприємництва та інвестиційного клімату. Враховуючи важливість адміністративних послуг для забезпечення стабільності фінансової системи та розвитку економіки, постає необхідність проведення наукових досліджень для виявлення існуючих проблем та розробки механізмів їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх публікацій у сфері адміністративних послуг в галузі фінансів дозволяє виявити низку актуальних проблем та напрямків для вдоско-

налення. Окремі дослідження, зокрема роботи таких авторів, як О. А. Баранов, А. О. Пахомова, та С. В. Шахова, звертають увагу на низький рівень автоматизації адміністративних процедур в галузі фінансів, що призводить до затримок у наданні послуг та зниження їх якості. Також у роботах зазначається проблема відсутності єдиного реєстру для взаємодії фінансових установ і державних органів, що ускладнює процес обробки заявок та надання послуг. Також слід зазначити, що в останніх публікаціях дедалі більше уваги приділяється цифровізації адміністративних послуг. Запровадження електронних платформ для надання адміністративних послуг дозволяє скоротити час обробки заявок та підвищити ефективність роботи органів влади, однак залишається потреба у вирішенні питання безпеки та захисту персональних даних користувачів.

Метою статті є дослідження адміністративних послуг у галузі фінансів, аналіз їх ефективності та визначення напрямків удосконалення.

Виклад основного матеріалу. З метою забезпечення реалізації прав, наданих фізичним та юридичним особам, суб'єкти публічної адміністрації надають адміністративні послуги у галузі фінансів. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про адміністративні послуги» – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або здійснення обов'язків такої особи відповідно до закону [5]. Такі послуги є важливою складовою адміністративно-правового механізму реалізації публічної функції держави, пов'язаної із забезпеченням фінансової безпеки, підтриманням стабільності економічної системи та належного виконання податкових і бюджетних зобов'язань. Надання адміністративних послуг у цій галузі не лише сприяє зміцненню довіри до державних інституцій, але й формує передумови для ефективного управління публічними фінансами. При цьому важливою особливістю таких послуг є їх правова регламентація, що визначає порядок звернення, строки розгляду, підстави для відмови або задоволення заяви, а також гарантії прав заявників [3].

Суб'єкт звернення – фізична особа, юридична особа, яка звертається за отриманням адміністративних послуг, а суб'єкт надання адміністративної послуги – орган виконавчої влади, інший державний орган, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи, державний реєстратор, суб'єкт державної реєстрації, уповноважені відповідно до закону надавати адміністративні послуги [5].

У рамках належної реалізації функцій із надання адміністративних послуг, відповідні суб'єкти зобов'язані забезпечити комплекс організацій-

них, інформаційних та комунікаційних умов, які сприяють підвищенню доступності, прозорості та ефективності надання таких послуг [4]. Зокрема, до основних обов'язків суб'єктів надання адміністративних послуг належить:

1. Забезпечення інформаційної відкритості в місцях обслуговування громадян. Це включає обов'язкове розміщення стендів із прикладами необхідних документів, переліком адміністративних процедур, термінами їх здійснення, а також інструкціями щодо оформлення звернень. Такі стенди мають бути оформлені у доступній формі, що дозволяє суб'єкту звернення самостійно зорієнтуватися в процедурі отримання послуги без залучення сторонньої допомоги.

2. Формування та підтримка офіційних інтернет-ресурсів, які містять актуальну, вичерпну та структуровану інформацію щодо порядку надання відповідних адміністративних послуг. Сайти повинні також надавати відомості про умови доступу до приміщень прийому, транспортну інфраструктуру поблизу, наявність місць паркування тощо, що є особливо важливим з огляду на дотримання принципів інклюзивності та зручності.

3. Регламентований прийом суб'єктів звернень уповноваженими посадовими особами, який здійснюється відповідно до графіку, затвердженого керівником органу, що надає адміністративні послуги. Час прийому не повинен бути меншим за 40 годин на тиждень, що сприяє зменшенню черг, підвищенню ефективності обслуговування та задоволенню потреб громадян.

4. Оперативне інформування суб'єктів звернень засобами електронних комунікацій (телефонний зв'язок, електронна пошта, онлайн-чати тощо) щодо порядку отримання адміністративних послуг. Це дозволяє знизити інформаційну асиметрію та забезпечити підтримку на всіх етапах отримання послуги.

5. Підготовка та розповсюдження безкоштовних довідкових матеріалів, які роз'яснюють процедури надання адміністративних послуг. Ці матеріали повинні бути доступні у місцях надання послуг та містити зручну для користувача інформацію.

6. Організація механізмів зворотного зв'язку, зокрема через облаштування скриньок для пропозицій, встановлення електронних каналів зв'язку через Єдиний державний вебпортал електронних послуг. Важливо забезпечити щорічний аналіз отриманих зауважень і пропозицій та впровадження на їх основі заходів з покращення якості обслуговування.

7. Надання безоплатних консультацій, які здійснюються безпосередньо у приміщеннях для прийому громадян, із метою забезпечення повного розуміння вимог і процедур, пов'язаних із наданням конкретних адміністративних послуг [5].

Для набуття статусу фінансова установа, здійснення діяльності з надання фінансових послуг, юридичні особи повинні пройти ліцензування. При цьому набуття статусу юридичної особи можливе лише з моменту їх реєстрації у порядку, встановленому Законом «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», дія якого поширюється на державну реєстрацію всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми, форми власності та підпорядкування, а також фізичних осіб – підприємців [6]. Державна реєстрація, відповідно до п. 1 ст. 4 названого закону, це засвідчення факту створення або припинення юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, а також вчинення інших реєстраційних дій, передбачених цим законом, шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру. З цього положення статті випливає взаємозв'язок створення та державної реєстрації юридичних осіб.

Суттєвим елементом забезпечення прозорості та зручності при наданні адміністративних послуг у галузі фінансів є обов'язкова наявність інформаційної картки, яка виконує функцію інструменту орієнтації отримувачів послуг у процедурних аспектах їх надання. З метою забезпечення доступності цієї інформації, така картка підлягає розміщенню як на офіційному веб-сайті органу, уповноваженого надавати відповідну послугу, так і безпосередньо в місці обслуговування громадян або юридичних осіб, тобто там, де здійснюється прийом суб'єктів звернень [9].

Інформаційна картка адміністративної послуги у сфері фінансів повинна містити чітко структуровану та вичерпну інформацію, яка дозволяє отримувачу послуги самостійно ознайомитися з усіма її аспектами та належним чином підготувати необхідні документи. Зокрема, до обов'язкових елементів такої картки належать:

1. Ідентифікаційна інформація про суб'єкта надання послуги, включаючи його офіційну назву, фактичну адресу, режим роботи, контактні телефони, електронну пошту та адресу вебсайту. Це забезпечує можливість звернення за додатковою консультацією або подання запиту в альтернативний спосіб.

2. Перелік необхідних документів, які заявник повинен подати для ініціювання процедури отримання адміністративної послуги. Окрім цього, зазначається порядок подання документів (особисто, поштою, через електронну форму тощо), а також, за потреби, – умови, що мають бути дотримані для реалізації права на послугу або правові підстави її надання.

3. Інформація щодо платності послуги. У випадку, якщо послуга є платною, зазначається розмір адміністративного збору, механізм

і порядок внесення відповідної плати, банківські реквізити або доступні електронні способи розрахунку. Безоплатні послуги також мають бути чітко позначені.

4. Термін виконання послуги, який фіксує проміжок часу, протягом якого уповноважений орган повинен надати відповідь або результат адміністративної дії. Це сприяє дотриманню принципу своєчасності публічного адміністрування.

5. Опис очікуваного результату, тобто документу, довідки, дозволу або іншого рішення, яке отримує заявник за підсумком розгляду його звернення.

6. Форми отримання результату, включаючи можливість його вручення особисто, надсилання поштою, електронне інформування тощо.

7. Нормативно-правове обґрунтування, а саме – перелік актів законодавства, які визначають підстави, порядок і умови надання відповідної адміністративної послуги. Це дозволяє забезпечити юридичну визначеність та гарантує дотримання принципів правомірності при її наданні.

Таким чином, інформаційна картка виступає ключовим засобом комунікації між суб'єктом надання послуги та її отримувачем, сприяючи реалізації прав громадян та підвищенню якості адміністрування у сфері публічних фінансів. Її належне оформлення та оновлення є важливою умовою прозорого та ефективного функціонування інституту адміністративних послуг в Україні.

У розрізі цього дослідження, варто зазначити про адміністративні послуги, які надаються Міністерством фінансів України, зокрема:

1. Надання адміністративних послуг з провадження господарської діяльності з виготовлення бланків цінних паперів, а саме: видача, копія, переоформлення, дублікат, анулювання ліцензії на провадження господарської діяльності з виготовлення бланків цінних паперів [7].

2. Надання адміністративних послуг з провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей, а саме: видача, копія, переоформлення, дублікат, анулювання ліцензії на провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [7], ліцензія – це право суб'єкта господарювання на провадження виду господарської діяльності або частини виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню; ліцензування – засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, спрямований на забезпечення безпеки та захисту економічних і соціальних інтересів держави, суспільства, прав та законних інтересів, життя і здоров'я людини, екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища [7].

Процедура ліцензування має чітко визначений нормативний характер і проходить кілька послідовних етапів:

1. Ініціювання ліцензійного процесу. Підприємство, яке має намір здійснювати господарську діяльність, що підпадає під ліцензування, подає відповідну заяву встановленої форми до ліцензійного органу, додаючи необхідний перелік документів, визначених законодавством.

2. Оцінка поданих матеріалів. Уповноважені представники ліцензійного органу перевіряють відповідність поданих документів законодавчим вимогам та ухвалюють рішення про надання або відмову у видачі ліцензії.

3. Реєстрація у відповідному реєстрі. Інформація про суб'єкта господарювання та ліцензований вид діяльності вноситься до офіційного реєстру.

4. Оформлення та видача ліцензії. Рішення про видачу ліцензії доводиться до відома заявника шляхом надання офіційного письмового повідомлення.

Зазначимо, що сам процес ліцензування охоплює значно ширше коло питань, ніж просто оформлення, анулювання чи дублювання ліцензій. Це комплексна система, яка включає організаційні принципи державного регулювання, такі як мінімізація втручання в господарську діяльність, забезпечення рівноправності суб'єктів, дотримання ліцензійних умов. Вона функціонує як інструмент правового контролю над процесом набуття спеціального статусу суб'єктом підприємництва і базується на взаємодії норм, що містять дозволи, обмеження та зобов'язання [10].

Таким чином, процес отримання ліцензії є не лише формальною процедурою, а юридично значущим фактом, що оформлюється у вигляді індивідуального адміністративного акта, який має правозасновуючу дію. Цей акт виступає ключовим юридичним інструментом, що засвідчує виникнення у суб'єкта господарювання спеціального права на здійснення певного виду діяльності в галузі фінансів. Ліцензія не просто підтверджує відповідність суб'єкта встановленим вимогам, а й є необхідною умовою для легітимного входу на фінансовий ринок.

Юридичне значення ліцензії полягає в тому, що вона визначає межі спеціальної правоздатності фінансової установи: лише за її наявності суб'єкт може надавати визначений законом перелік фінансових послуг. Особи, які не отримали відповідного дозволу, позбавлені права на ведення такої діяльності, що прямо обумовлено нормативно-правовими актами у сфері фінансового регулювання. Відповідно, ліцензування є важливим механізмом забезпечення законності та порядку на ринку фінансових послуг [2].

Процедура ліцензування виконує функцію первинного, так званого «вхідного» контролю,

завдяки якому державні органи або уповноважені регулятори здійснюють оцінку потенційних учасників ринку на предмет їх відповідності вимогам фінансової безпеки. Основною метою цього етапу є запобігання потраплянню на ринок суб'єктів, які через свою організаційну, фінансову чи технічну неспроможність можуть створити загрози для стабільності фінансової системи, прав та інтересів інших учасників ринку, включаючи споживачів фінансових послуг [8; 9].

Серед типових ризиків, які враховуються при здійсненні ліцензування, слід назвати недостатній розмір статутного капіталу, що не дозволяє забезпечити належну фінансову стійкість установи; відсутність ефективної системи корпоративного управління, що може призвести до управлінських зловживань; невідповідність кваліфікаційного рівня керівного персоналу встановленим критеріям, а також технічна неготовність установи до ведення діяльності, зокрема відсутність належної IT-інфраструктури та надійних каналів комунікації.

Значна кількість адміністративних послуг у галузі фінансів надається й Головними управліннями Державної податкової служби України, наприклад такі як: видача картки платника податків, внесення до паспорта громадянина України (у формі книжечки) даних про реєстраційний номер облікової картки платника податків з Державного реєстру фізичних осіб – платників податків; внесення до паспорта громадянина України (у формі книжечки) відмітки про наявність права здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта; реєстрація реєстратора розрахункових операцій; реєстрація книг обліку розрахункових операцій; видача довідки про подану декларацію про майновий стан і доходи (податкову декларацію); підтвердження статусу податкового резидента України; включення неприбуткового підприємства (установи, організації) до Реєстру неприбуткових установ та організацій тощо [1].

Таким чином, адміністративні послуги, що надаються у галузі фінансів, можна класифікувати за багатьма критеріями:

1. За змістом послуг:

а) видача дозволів, наприклад: дозвіл на використання приміщення чи резервуару як складу тимчасового зберігання; погодження на експорт або імпорт дорогоцінних металів та каміння у формі давальницької сировини;

б) видача свідоцтв, зокрема: свідоцтво про сплату єдиного податку для фізичних осіб – підприємців;

в) видача ліцензій, наприклад: на виготовлення бланків цінних паперів чи документів суворої звітності; дублювати ліцензій на організацію лотерей;

г) реєстраційні дії з веденням реєстрів.

2. За формою реалізації – ці послуги, як правило, супроводжуються оформленням документів, необхідних для забезпечення реалізації прав громадян (наприклад, ліцензування господарської діяльності).

3. За критерієм платності – поділяються на платні та безоплатні, при цьому більшість таких послуг є платними.

4. За типом отримувача – послуги можуть бути адресовані як фізичним, так і юридичним особам.

Висновки. Отже, адміністративні послуги, що надаються у галузі фінансів, відіграють важливу роль у забезпеченні належного функціонування фінансової системи держави та реалізації публічних інтересів у сфері управління фінансами. Їх надання передбачає взаємодію держави з фізичними та юридичними особами, спрямовану на забезпечення реалізації їх прав і законних інтересів, а також дотримання вимог фінансового та іншого законодавства. У сучасних умовах, особливо в період воєнного стану, ефективно та прозоре надання адміністративних послуг у галузі фінансів набуває стратегічного значення. Це дозволяє забезпечити стабільність державних фінансів, підвищити довіру до органів публічної влади та сприяти створенню безпечного і прогнозованого середовища для економічної діяльності. Саме тому реформування і цифровізація цих послуг, а також приведення їх у відповідність до найкращих міжнародних стандартів мають стати пріоритетними напрямками державної політики щодо розвитку фінансового ринку.

Література

1. Атаманчук Н. І. Адміністративно-юрисдикційна діяльність податкових органів в Україні: сучасний стан та перспективи реформування в умовах вступу до Європейського Союзу. *Нове українське право*. 2023. Вип. 3. С. 53–61. DOI : <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.3.8>
2. Смець Л. Адміністративно-правові форми управління у сфері забезпечення екологічної безпеки держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 7. С. 62–67.
3. Лях В.В. Інструменти адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки держави. *Юридична наука*. 2020. № 2. С. 155–160.
4. Пінчук В. Поняття, ознаки та основні форми адміністративно-юрисдикційної діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 3. С. 191–195.
5. Про адміністративні послуги: Закон України від 06 верес. 2012 р. № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>
6. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 трав. 2003 р. № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
7. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02 берез. 2015 р. № 222-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
8. Уткіна М. С. Адміністративно-правові засади функціонування фінансової системи України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2018. 221 с.
9. Целлер Е., Куйбіда Р., Мельник Р. Дискреція адміністративних органів і судовий контроль за її реалізацією : проект звіту. 2020. 54 с.
10. Шестак Л. В., Шкарупа В. К. Поняття та юридичний зміст ліцензування. *Науковий вісник Національної академії державної податкової служби України*. 2004. № 2 (24). С. 130–134. С. 133.